

Memoria culturală, tot mai puternic regenerată în ultima vreme de noua deschidere creată, a înscris în sfera sa de cunoaștere și împlinirea a 20 de ani de la inaugurarea colecției de artă orientală a scriitorului, diplomatului și academicianului Marcu Beza. Evenimentul, prezentat la vremea sa prin mass-media, a stîrnit un larg interes în rîndul publicului, stimulînd chiar efectuarea unor donații ulterioare.

Împlinirea a două decenii de existență pentru public a colecției a fost marcată la Muzeul Colecțiilor de Artă de vernisarea unei expoziții documentare temporare. Deschisă în imediata apropiere a expunerii permanente a colecției de artă orientală, selecția pieselor cu valoare documentară și-a propus să reflecte personalitatea și activitatea atît de puțin cunoscute ale lui Marcu Beza. Preocuparea esențială a colecționarului, cea de descoperire și de prezentare a obiectelor românești dăruite de domnii și boierii români, de-a lungul secolelor, mănăstirilor din Orientul Apropiat și Mijlociu, desfășurată în perioada 1931—1940, a fost ilustrată de expunerea rarității sale lucrări: „*Urme românești în Răsăritul Ortodox*”, publicată în 1937, alături de manuscrisul rămas inedit, datat februarie 1949, cuprinzînd ultimele sale descoperiri de la mănăstirile athonite, Epir, Constantinopol, la care a adăugat un succint capitol cu descoperirile de la Oxford.

În aceeași vitrină a manuscriselor și-a găsit locul și culegerea inedită a mărturiilor grupate sub titlul „*Călători englezi despre români — înainte de 1763*” inițiativă publicistică ce a precedat chiar apariția lucrării lui Nicolae Iorga, consacrată aceleiași problematici. Cîteva piese de teatru și poezii, rămase în manuscris, completează imaginea activității literare desfășurată de Marcu Beza.

Un loc aparte în cadrul expoziției îl ocupă corespondența schimbată cu personalități românești și străine, ilustrînd vastele sale legături culturale, dar și aprecierea și simpatia de care s-a bucurat în aceste medii. Sînt expuse, astfel, pentru prima oară în cadrul colecției, scrisorile primite de la G. B. Shaw în perioada 1925—1929, tratînd problemele de tehnică literară privind demersurile întreprinse pentru traducerea pieselor cunoscutului dramaturg englez în intenția de a fi jucate pe scenele românești. În calitate de membru al P.E.N.-Clubului londonez, scriitorul M. Beza îl cunoscuse pe G. B. Shaw, oferindu-se să medieze realizarea celor mai bune traduceri ale pieselor sale în limba română, dar corespondența dezvăluie și alte aspecte interesante de natură istorică, de foarte mare actualitate. Prețuirea de care s-a bucurat scriitorul și consulul român în această relație, fără a fi o prietenie, a fost o interesantă colaborare, căci dintr-o ciornă

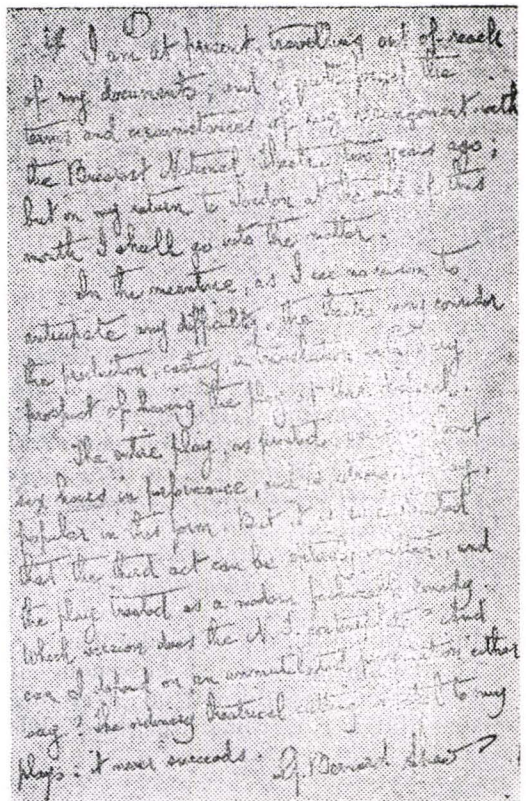
originală, conservată cu mare grijă, se constată implicarea lui G. B. Shaw în încercările întreprinse pentru jucarea piesei lui I. L. Caragiale la Londra, fiind abordate dificultățile legate de transpunerea/traducerea cât mai exactă în limba engleză a denumirii de „Năpasta”.

Desigur, din bogata corespondență a fost selectate câteva scrisori primite de la J. Burrow, rectorul de la University King's College în vederea organizării și susținerii cursurilor permanente de limba română în acest cunoscut centru universitar, consulul Marcu Beza primind conducerea noii catedre. Tot aici și-au găsit locul și scrisorile lui Lucy Byng, una din cele mai dotate studente pentru învățarea limbii române, angajate din proprie inițiativă, după cum reiese din corespondență, la traducerea clasicilor români în engleză începându-și temerara acțiune cu „Amintirile din copilărie” ale lui I. Creangă. Nu dificultățile de tehnică literară rămân importante în acest context, ci marele merit al lui M. Beza, atât de puțin trimbițat, de a face posibilă penetrarea literaturii române în universul literar european, destul de dogmatic și de închis.

Activitatea culturală desfășurată de M. Beza în țară și în străinătate a avut drept urmare o bogată corespondență cu personalități românești, din care au fost alese cele mai reprezentative mărturii. Cele câteva scrisori primite de la Simion Mehedinți, datînd din 1910—1911, relevă strînsa colaborare, infiripată se pare mai înainte, și concretizată prin încurajarea începuturilor literare ale lui M. Beza, prin sfaturi, nu lipsite uneori de duritate: „Cînd poți crea singur ai un rol mai greu și mai de cînstă decît să faci zaharicale critice cu fructele culese de pe alți pomi. Culege din pomul d-tale”.

Tot preocupările literare, de astă dată demersurile inițiate pentru publicarea unor creații literare ale lui M. Beza în edituri românești, au constituit subiectul principal al corespondenței schimbate cu Em. Bucuța (1925—1931).

În cadrul expoziției temporare a fost expusă și singura scrisoare originală

Fragment din scrisoarea datată 1925, 17 septembrie, adresată de G. B. Shaw lui Marcu Beza

primită de la Titu Maiorescu în 1911, căci cel ce îi acordase bursa la Londra, îi recomanda vizitarea unor locuri reprezentative ale capitalei de pe Tamisa, neomițînd însă un gest de mare sensibilitate de a adăuga și o sumă de bani.

Un loc aparte în expunere l-a ocupat actul de numire a consulului Marcu Beza, ca membru corespondent al Academiei Române, secția literară, datat 1923 iunie 9, și semnat în calitate de președinte de C. Negruzzi, iar ca secretar general de Vasile Pârvan, eveniment ce trebuie pus în legătură și cu strădaniile depuse de colecționar privind participarea unor personalități românești ca N. Iorga și Brătescu-Voinești la reuniunea internațională a P.E.N.-Clubului de la Londra, din 1923.

Cele câteva invitații tipărite cu prilejul susținerii unor conferințe la „Centre

de culture française", la University of London-King's College și la ambasada română de la Londra, au punctat în cadrul expoziției memoriale un alt aspect important al activității culturale desfășurate de diplomatul român, iar ambianta emoțională a fost completată de expunerea aparatului manual cu care obișnuia să-și facă proiecțiile de dia pozitive.

Un larg interes a stîrnit în expoziție și prezentarea în totalitate a operei scriitorului, grupată în creații literare („O viață”, „Din Anglia”, „Din alte țări”, „Pe drumuri”, „Doda” „Rays of memory”), studii de folclor comparat și de istorie („Paganism in Romanian Folklore”, „Heritage of Byzantium”, „Lands of Many Religions”) sau de critică literară („Romantismul englez”, „Romanul englez contemporan”).

La vernisajul expoziției, directorul Muzeului Național de Artă, Theodor Enescu, și Virgil Cândea, membru corespondent al Academiei, au subliniat cu pregnanță personalitatea colecționarului, multiplele

domenii în care și-a extins contribuția, conturîndu-se deci ca un destin pus în slujba afirmării culturale a României pe plan universal.

În acest moment semnificativ, nu lipsită de interes se dovedește o scurtă privire retrospectivă asupra istoricului colecției, care, deschisă în 1972 în fosta locuință a colecționarului, prin grija soților Hortensia și Vasile G. Beza, a fost transferată apoi, după cutremurul din 1977, la sediul din Calea Victoriei a Muzeului de Istorie a Municipiului București, unde a fost expusă pentru scurtă vreme, pentru ca din iulie 1978 să existe, într-o ambianță reconstituită aproape identică, în Muzeul Colecțiilor de Artă, alături de alte colecții de artă bucureștene. Un bilanț care se constituie nu numai într-un istoric al unei colecții, ci și al unei instituții de artă, istoric ce trebuie păstrat și respectat ca și patrimoniul fiecărei colecții în parte, pe care această instituție l-a conservat și valorificat, de-a lungul celor 14 ani de existență.

RÉSUMÉ

Lors de l'anniversaire de vingt années de l'inauguration de la collection d'art oriental Marcu Beza, le Musée des Collections d'Art a organisé, à part l'exposition permanente, une autre exposition documentaire qui illustre la personnalité du collectionneur. La présentation de la corres-

pondance inédite adressée par G. B. Shaw à l'écrivain M. Beza et d'autres lettres que celui-ci avait reçues des personnalités roumaines, son oeuvre complète (manuscrits et ouvrages publiés) témoignent pleinement d'une riche activité déployée à Bucarest, à Londres et au Moyen-Orient.